

Türkiye'de Birleşme Partilerinin Seçim Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme

Mahmut Umut Ferman AKBULUT¹

Öz

Makale Türü
Araştırma Makalesi

Başvuru Tarihi
24.02.2024

Kabul Tarihi
24.07.2024

DOI
10.53306/klujfeas.1442240

Çağın gereklerine ve değişen siyasal yaşama ayak uydurabilme noktasında partilerin bir kısmı kapanma yoluna giderken diğer partiler bu durumlara uyum sağlayabilmek ve çözümler üretebilmek için birtakım politikalar izlemiştir. Bu kapsamda bazı partiler farklı partiler ile yeni bir çatı altında birleşmeyi tercih ettikleri gibi parti içinden sivrilmiş kişiler aracılığıyla yeni parti kurmaya yönelik tercihlerde de buldukları gözlenmiştir. Bu süreçlerde kimi partilerin tercihleri ise daha önceki dönemlerde siyasal yaşamda var olan partinin varisi olarak devam etmelerini ifade eden halef partilerine özgü olmuştur. Bu çalışma, yeni parti kavramlaştırılması altında ele alınan ve siyasal yaşamın şekillenmesinde önemli etkileri olan birleşme partilerini kapsamaktadır. Birleşme partileri her ne kadar siyasal yaşamın gelişmesinde derin izler bıraksa da çalışma hayatında geniş çaplı bir araştırma konusuna dahil olmamıştır. Çalışma, bu alanda mevcut eksikliği tamamlamak ve yeni çalışmalara kaynak olmak niyetindedir. Bu kapsamda çalışmada ilk olarak birleşme partileri hakkında genel bilgiler aktarılmakta ve takip eden süreçte Türk siyasal yaşamında yer alan birleşme partileri örnekleri üzerinde durulmaktadır. Son olarak da seçim dönemlerinde birleşme partilerinin durumunun değerlendirilmesi ve başarısızlıklarına etki eden faktörlerin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar sözcükler: Birleşme partileri, Türkiye Genel seçimleri, Seçim sonuçları, Cumhuriyetçi köylü millet partisi, Cumhuriyetçi güven partisi, Sosyal demokrat halkçı partisi.

¹ Doktora Öğrencisi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, umutferman6106@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0379-8340

An Evaluation on the Election Results of Unification Parties in Turkey

Mahmut Umut Ferman AKBULUT²

Abstract

In order to keep up with the requirements of the age and the changing political life, some of the parties have resorted to closure, while other parties have followed certain policies in order to adapt to these situations and to produce solutions. In this context, it has been observed that some parties have preferred to merge with different parties under a new roof, as well as preferring to establish a new party through factional individuals who have become prominent within the party. In these processes, the preferences of some parties have been specific to successor parties, which means that they continue as the heir of the party that existed in political life in previous periods. This study covers merger parties, which are handled under the new party conceptualisation and have important effects on the shaping of political life. Although merger parties have left deep traces in the development of political life, they have not been the subject of a large-scale research in the field of study. This study aims to complete the existing deficiency in this field and to be a source for new studies. In this context, the study first provides general information about merger parties and then focuses on the examples of merger parties in Turkish political life. Finally, it is aimed to evaluate the situation of merger parties during election periods and to examine the factors affecting their failure.

Key words: Merges party, General elections in Turkey, Elections results, Republican peasant nation party, Republican trust party, Social democratic populist party).

Article Type

Research Article

Application Date

24.02.2024

Acceptance Date

24.07.2024

DOI

10.53306/klujfeas.1442240

² Ph.D. Student, Mehmet Akif Ersoy University, Institute of Social Sciences, Political Science and Public Administration, umutferman6106@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0379-8340

Giriş

Türkiye Cumhuriyeti'nin Osmanlı Devleti'nden başlayan siyasal yaşamı zamanla gerçekleşen devrimler ve modernleşme akımları çevresinde bir takım değişime uğramıştır. Takip eden süreçte tek partili ve çok partili yaşam deneyimlerinin yanında askeri müdahaleler, muhtıralar, parti kapatma eylemleri geçirmiş ve demokrasiye geçiş aşaması biraz sancılı süreçler neticesinde gerçekleşmiştir. Yaşanan bu gelişmeler karşısında siyasi partilerin tutumu gerek seçimlere özgü gerekse de hem parti içi hem de parti dışı bir dizi çözüm stratejilerini içeren plan ve programlara yönelik olmuştur.

Türk siyasi hayatında siyasi partiler genelde parlamento içinde siyasi partilerin bölünmesiyle ya da başka bir siyasi partiden ayrılarak ortaya çıkmaktadır. Doktrin partileri ve ideolojik partiler bu çerçevenin dışında tutulursa siyasi yelpazenin sağ ve sol eksenlerinde yer alan siyasi partiler var olan bir partinin içinden çıktığı tespit edilmektedir (Duran ve Aksu, 2009, s. 143). Mevcut siyasal sistemde var olan partilerin içerisinden birtakım nedenlerden ötürü bölünmeler veya ayrılmalar yönünde bir eğilim görülmekle beraber, bazı siyasi partilerin tek bir parti altında birleşerek siyasi yaşama birlikte devam etmeleri yönde eğilimler de görülmektedir (Karadeniz, 2023, s. 84). Siyasi partiler ortaya çıkmaya ve gelişmeye başladıkları dönemlerin ardından partilerin kökenlerini ve meydana gelme süreçlerini izah etmeye yönelik birçok teori ortaya çıkmıştır. Tipolojik olarak parti değerlendirmeleri siyaset bilimcileri tarafından yapılmış, partilerin üye sayısı ve siyasi yapısı gibi faktörlere bağlı olarak sınıflar belirmiştir (Çakıcı ve Bayraktar, 2020, s. 391-392). Demokratik siyasal sistemin oluşmasında önemli bileşenlerden biri olarak kabul edilen siyasal partileri, siyaset bilimi literatürünün geleneksel tipolojileri ile açıklamanın yanında sistem içerisine yeni eklenenlerin de dikkate alınarak değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Bu değerlendirme neticesinde literatürde hizip partilerinin, birleşme partilerinin ve halef (devam) partilerinin de yeni parti şeklinde sınıflandırıldığı görülmektedir (Savut, 2021, s. 174-177).

Bu çalışmada, iki veya daha fazla bağımsız partinin ortak amaç ve hedefler doğrultusunda bir araya gelip yeni bir parti çatısı altında faaliyet ve programlarını yürütmesiyle oluşan birleşme partileri hakkında ilk olarak genel bilgiler sunulmaktadır. Ardından bu tanımlama çerçevesinde oluşan birleşme partilerinin Türk siyasetinde örnekleri ve Türk siyasetindeki genel seçim sonuçlarına göre durumunun incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda oluşturulması planlanan çalışmayı kapsayacak literatürler incelendiğinde yapılan çalışmaların daha çok parti içi hizipleşme, hizip partiler ve halef partiler ile birlikte seçim dönemi ittifaklarını kapsamakta olup doğrudan çalışmaya ilişkin eksiklikler göze çarpmaktadır. Bu noktadan hareketle çalışmada, Türk siyasetinde birleşme partileri hakkında var olan eksiklikler ile bu eksikliklerin doldurulması için gerekli özveri ve önerilere ilişkin bilgiler sunulmakla beraber, birleşme partilerin başarısızlığına neden olan durumlar incelenerek elde edilen bilgiler neticesinde gelecekteki çalışmalara yol göstermesi hedeflenmektedir. Ek olarak çalışmada birleşme partisi örneği olarak incelenen CKMP'nin 1969 yılında gerçekleşen olağanüstü kongresinde parti ismi MHP olarak değişmiş ve bu değişimin ardından gerçekleşen seçimlere katılan MHP, birleşme partisi örneği olarak değerlendirilmemiştir.

1. Birleşme Partiler

Birleşme partileri, siyaset bilimciler tarafından nadiren incelenen bir olay ve akademik çevrelerde eksikliği olan bir olgudur. Bu durum muhtemelen siyaset biliminde daha çok odak noktası kaçınılmaz olarak parti liderleri ve onların müzakere becerileri üzerine yoğunlaşmakla birlikte, resmi ve ekonomik teoriler kullanılarak ayrıntılı bir şekilde incelenmiş olan parlamenter parti koalisyonlarını kapsamaması, bu konuda neden çok az teorik çalışma olduğunu açıklayan nedenlerden biridir (Belenger, 2005, s. 1- 2). Akademik ilgisizliğin bir diğer nedeni olarak Batı Avrupa parti sistemlerinde parti birleşmelerinin çok fazla olmaması belirtilmektedir. Bu duruma, tüm savaş sonrası Batı Avrupa parti sistemleri için 1945 ve 1987 yılları arasındaki uzun dönemde sadece 18 parti birleşmesi örneği gösterilmektedir. Bu gözlemin ötesinde, tüm parti birleşmelerinin yüzde 44 gibi büyük bir kısmının aslında sadece Finlandiya ve İtalya gibi iki ülkede gerçekleştiğini bildirmektedir (Coffe ve Torenlid, 2008, s. 1). Aslında, parti birleşmelerinin görece durumu göz önüne alındığında siyaset bilimcilerin çoğunlukla ittifak oluşumu tartışmalarından yola çıkarak geçici açıklamalar yapma eğiliminde oldukları görülmektedir. Öncelikle siyasi partilerin birleşmesinin seçim öncesi veya seçim sonrası ittifak oluşumuyla eşdeğer olmadığını belirtmek önemlidir (Saka ve Amusan, 2018, s. 206). Seçim ittifakı, siyasal aktörler arasında genel ya da yerel seçimlerden asgari düzeyde fayda elde edebilmek için kurulan geçici birliktelikleri ifade etmektedir (Savut, 2020, s. 34) Aynı zamanda ittifak içindeki partiler ayrı kimliklerini, sembollerini ve örgütsel yapılarını da korumaktadır. Birleşme düzenlemesi içindeki siyasi partiler, birleşme gerekliliğinin bir parçası olarak yapılarını yıkmak; yeni kimlik, sembol ve yapı için önceki kimlik ve sembollerinden vazgeçmek zorundadır. Dolayısıyla partilerin birleşmesi bağlamsal, yasal ve gerçek anlamda ittifaktan farklıdır. İttifakın çağrıştırdığı geçici bir çalışma düzeninden ziyade bir siyasi birleşme partisi; iki veya daha fazla siyasal kuruluşun ortak ideolojiler, ortak hedefler veya stratejik nedenlerden dolayı tek bir siyasi parti haline geldiği bir birlikteliği öngörmektedir. Bu birleşme genellikle farklı siyasi grupların veya partilerin seçilmiş ideolojileri, genel hedefleri veya stratejik nedenlerden dolayı bir araya gelmeleriyle gerçekleşmektedir (Saka ve Amusan, 2018, s. 206).

Birleşme partileri hakkında var olan belirsizliği ve tartışmayı ortadan kaldırmak adına, doldurulması amaçlanan siyasal boşluğun ne olduğunu da ifade edecek daha net bir tanımlama ihtiyacı söz konusudur. Bu bilgiler doğrultusunda birleşme partileri, amacının ne olduğuna bakılmaksızın iki veya daha fazla bağımsız siyasal partinin tek bir parti altında birleşmesini sonucu oluşan partiler olarak tanımlanmaktadır (Savut, 2021, s. 177-179). Bir başka ifadeye göre ise birleşme partileri, siyasi partilerin baskın bir partiyi yerinden etmek ya da güçlü muhalefet oluşturmak için seçim yarışlarında kazanma konusundaki yetersizliklerini, eksikliklerini, tecrübelerini, başarılarını vb. olumlu-olumsuz durumlarını, daha güçlü bir siyasi varlık oluşturulmak üzere bir ya da daha fazla siyasal partinin uzlaşarak yeni bir çatı altında birleşmesi veya bütünleşmesini kapsamaktadır (Nwozor vd., 2019, s. 240).

2. Türk Siyasetindeki Birleşme Parti Örnekleri

Uzun bir tek parti döneminin ardından gerek iç dinamikler tarafından gerekse de dış dinamikler tarafından gerçekleşen talep ve görüşlerin ardından 1946 yılında “Demokrat Parti”

kurulmuştur. 1950 yılında gerçekleşen genel seçimlerde DP’nin iktidara gelmesi ve çok partili hayata geçiş Türk siyasal yaşamına yeni bir soluk getirmiştir (Gündüz, 2007, s. 1-12). Fakat Demokrat Parti’nin ilk iki iktidar dönemine göre üçüncü iktidar döneminde izlediği bazı politikalar siyasal yaşam açısından gerilimin tırmanmasına neden olmuştur. Yaşanan bu süreçte muhalefet partilerin birbiriyle ilişkileri ve yakınlaşmaları hız kazanmıştır (Duran ve Aksu, 2009, s. 148). Türkiye Köylü Partisi yayınladığı bildiriyle Türk siyasetinde DP ve CHP haricinde üçüncü bir büyük partinin yer alması gerektiğini belirtmiştir (Şişik, 2019, s. 47). Bunun üzerine Cumhuriyetçi Millet Partisi genel başkanı Osman Bölükbaşı ile Türkiye Köylü Partisi başkanı Tahsin Demirbay İstanbul’da iki partinin birleşmesi için bir toplantı gerçekleştirmiştir (Bölük, 2019, s. 16). Demokrat partinin egemenliğine karşı güç oluşturmak ve siyasete yenilik getirmek için 1958 yılında Türkiye Köylü Partisi ile Cumhuriyetçi Millet Partisi yeni bir parti ve yeni bir logo altında birleşerek Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi’ni kurmuşlardır. Bu durum Türk siyasetinde ilk birleşme partisi örneği olup, siyasi kültürüne yeni oluşumların eklenmesine neden olmuştur (Duran ve Aksu, 2019, s. 146).

Birleşme partileri üzerinde bir diğer önemli gelişme, 1960 yılında gerçekleşen Askeri darbenin ardından gelişen siyasal ortamda CHP’nin birtakım politikalarında yenilik yapmak üzere şekillenmiştir. Bülent Ecevit’in öncülük ettiği bu yenilik anlayışında, başta iç siyasette TIP olmak üzere sol ideolojini temsil edebilecek ve yönlendirilebilecek oluşumların sahne alması için “Ortanın Solu” görüşünü benimsenmesi ve bir ideolojik mücadeleye dönüştürmek üzere partinin düşüncesinde yer alması gerektiği belirtilmiştir (Savut, 2022b, s. 79). 1965 yılında kongrede partinin yeni çizgisi “Ortanın Solu” olarak ilan edilmesinin ardından gerek parti içi gerekse de parti dışından bu yeni politikaya karşı tepkiler yükselmiştir. 1965 yılındaki genel seçimlerinde partinin oy kaybetmesi bu tepki ve huzursuzluk ortamını giderek tırmanmasına neden olmuştur (Bozkır, 2007, s. 276). CHP’nin ileri gelenleri ve kıdemlileri, “Ortalın Solu” çizgisi ile partide giderek konumu yükselen Bülent Ecevit durumunda rahatsız olmuş ve Kemal Satır önderliğinde muhalif bir tutum sergilemeye eğilimine yönelmişlerdir. Parti içindeki kargaşalar, 19. Kurultay öncesindeki Parti Meclisi toplantısında Kemal Satır hakkında atılan iddia ile tekrar alevlenmiştir. Atılan bu iddia karşısında İnönü’nün “Bu iddia haksız ve mesnetsizdir” diye kürsüde Kemal Satır’ı kollayan çıkışı, partideki “Ortanın Solu” grubunun İnönü’ye karşı cephe almasına neden olan bir krizi yaratmıştır. CHP giderek üstünlüklerini ve ağırlıklarını artıran “Ortanın Solu” grubu, kadrolarını yenileme ve tasfiye etme kararıyla birlikte, 20. Kurultaydan mutlak bir galibiyeti ayrılmasının ardından İnönü istifa etmiştir. Bülent Ecevit’in Başkan seçilmesiyle devam eden süreçte, Kemal Satır da CHP’den istifa ederek, partiden ayrılanlarla beraber Cumhuriyetçi Parti’yi kurmuştur (Şendal, 2020, s. 286-292). “Ortanın Solu” düşüncesine karşı olduklarını beyan eden bir diğer kesim ise sonraki zamanlarda ismi “Sekizler Hareketi” olarak anılan parti içinden istifa eden 8 kişi olmuştur (Bozkır, 2007, s. 276-278). Turhan Feyzioğlu önderliğinde 8 Parti Meclisi üyesi bildiriye kabul edemediğini beyan etmiş ve Turan Feyzioğlu ile birlikte toplamda 48 kişi CHP’den ayrılarak Güven Partisi’ni kurmuştur (Özgişi, 2011, s. 172-173). GP’nin CHP’den ayrılış nedenleri arasında “Ortanın Solu” düşüncesi ve bu düşüncenin CHP’ni giderek sola kaydırması tezi ilk sıralarda yer almıştır. 1965 yılından itibaren Dünya genelindeki siyasi iklimin sol kesime doğru kaymasına paralel olarak Türkiye’de sol kesim ve tarafları etkili olmaya başlamıştır. Bu kesime karşı bir güç oluşturma düşüncesi GP’nin parti politikasını merkezi konumdan sağa doğru

değiştirmiştir. GP, kuruluşu itibarıyla üçüncü siyasi kuruluş olarak doğmuştur. Bu kimliğini 1968 Cumhuriyet Senato seçimleri ile 1969 genel seçimlerinden üçüncü parti olarak çıkmasıyla korumuş fakat gerek AP'ye gerekse de CHP'ye alternatif bir parti konumuna yükselememiştir. Siyasi yelpazede yeni ve iddialı olarak Demokratik Parti ve Milli Nizam Partisi'nin yer alması GP'yi hareketlendirmiştir. GP, 1968 ve 1969 seçimlerinde kendilerine oy verenlerin "milliyetçi ve mukaddesatçı" söylemleri parti ve parti yöneticileri etkilemiştir. Parti içi yapılan görüşmeler sonucunda bu kesimlere hitap edebilmek ve oylarını alabilmek için parti adında değişikliğe gidilmesi uygun görülmüştür. 1970'lere doğru gelirken MP ve YTP'nin gün geçtikçe kan kaybediyor oluşu ve CG'nin daha büyük bir kesime hitap etme fikri partilerin arasında birleşme haberlerinin sıklıkla anılmasına sebep olmuştur (Bozkır, 1996, s. 129-130). GP'nin olağanüstü kongresinde "Milliyetçi Cephe" altında birleşmenin görüşülmesi için MP ve YTP'nin başkanları kongreye çağrılmıştır. Kongrede olumlu başlayan görüşmeler olsa da "Milliyetçi Cephe" birleşmesi istenen düzeyde gerçekleşmemiştir. MP genel başkanı Osman Bölükbaşı ve bir kısım GYK üyeleri GP ile birleşme kararından vazgeçmişlerdir. Fakat MP içindeki başkan yardımcısı "Seyit Faruk Önder" ve bir kısım GYK üyeleri birleşmeyi desteklemişlerdir. YTP'de ise başkan "Tahsin Banguoğlu" ve bazı yöneticiler birleşmeyi desteklerken, delegelerin önemli bir kesimi GP ile birlemeyi istememişlerdir. Bunun üzerine istifa kararı veren "YTP Başkanı Tahsin Banguoğlu, YTP Genel Başkanvekili Süreyya Tanay, YTP Genel Yönetim Kurulu üyeleri" Milliyetçi cepheye katılmıştır. 1971 yılında gerçekleşen bu birleşmenin ardından partinin ismi "Milliyetçi Güven Partisi" olmuştur (Bozkır, 2007, s.276-285). "12 Mart 1971 Muhtırası" sonrası kurulan ilk iki hükümetin ömrü kısa olmuş ve hükümet kurma sorunu devam etmiştir. Yeni hükümeti kurma görevi verilen MGP'li Ferit Melen kısa süre içerisinde AP, CHP ve MGP ile yapılan görüşmeler sonucunda kurulacak hükümeti Cevdet Sunay'a göndermiştir. Cumhurbaşkanı'nın hükümeti onaylamasının ardından Türkiye'nin 17. başbakanı olarak 35. hükümetin başında görevine başlayan Ferit Melen, yeni cumhurbaşkanı seçilene kadar 328 gün başbakanlık görevini sürdürmüştür. MGP'nin ülke genelinde ortalama %6-7 gibi bir desteği olmasına rağmen bünyesinden çıkan Ferit Melen'in 328 gün başbakanlık yapması Türk siyasal hayatında önemli başarılarından biri olarak görülmüştür. Öte yandan hükümetlerde bakanlık görevlerinde uzun süre görev alan MGP'lilerin yer alması partinin başarısının ardında YTP ve MP birleşmenin meyveleri olarak değerlendirilmiştir. Birleşmenin getirdiği yararların görülmesi üzerine parti yetkilileri "Atatürkçülüğün" nihai partisi olabilmek adına "Atatürk" milliyetçiliğe sahip herkesi parti çatısı altına birleşmeye davet etmiştir. Partinin bu beyanı, Atatürkçülüğün nihai partisi olarak görülmesini sağlamıştır. CHP'yi "Atatürk" çizgisinden kopmakla itam eden CP üyeleri ve genel başkanı Kemal Satır güç birliği üzerine MGP ile görüşmeler yapmaya başlamıştır. İki parti "Atatürk ve Milliyetçilik eksenindeki görüşleri benimseyen bütün yurtseverlerle aynı siyasi çatı altında güç birliği yapmaktan sevinç duyarız" bildirisi ile birlikte birleşerek yeni bir oluşum altında Cumhuriyetçi Güven Partisi'ni kurduğunu duyurmuştur (Kaya, 2023, s.43-47; Şendal, 2020, s. 286-292).

1980 darbesinin ardından ordunun siyasi partileri kapatması ve liderlerini tasfiye etmesi gibi demokratik olmayan kararları Türk siyasal yaşamını derinden etkilemiştir. Sol cenahın önemli temsilcilerinden olan CHP'nin bu süreçte kapanması sonucu sol kesimde yeri arayışlar başlamıştır (Demirkol, 2014, s. 3). Yeni parti kurulması fikri sadece sol kesimde değil askeri kanatta da olumlu karşılanınca Necdet Calp başkanlığında Halkçı Parti (HP) 20 Mayıs 1983

tarihinde kurulmuştur. HP’nin kuruluşunun ardından sosyal demokrat bir partinin kuruluşu için çalışmalar içerisinde olan Erdal İnönü beraberindekilerle birlikte 6 Temmuz 1983 tarihinde Sosyal Demokrasi Partisini (SODEP) kurmuş ve siyasi sahnedeki yerini almıştır. 6 Kasım 1983 Genel Seçimlerine katılan 3 parti arasında yer alan ve ilk katıldığı seçimde %32 civarı oy alan HP’nin başarısı başta ülke genelinde olmak üzere sol kesimde geniş yankı uyandırmıştır. 25 Mart 1984 tarihinde yapılacak yerel seçimlerde HP ile SODEP arasında büyükşehirlerde iş birliği yapılma fikri iki parti yetkilileri tarafında olumlu karşılanmıştır. Seçim sonuçlarında SODEP ikinci parti olarak çıkarken HP beklentilerin uzağında kalmıştır. Bu sonuçlar özellikle HP cebesi tarafından SODEP ile birleşme ve bütünleşme seslerin yükselmesine neden olmuştur (Çelik, 2004, s.106:108). Bu süreçte yaptıkları siyasetin zorlukları ve çıkmazları karşısında iki partinin tek çatı altında birleşmesi gerektiği düşüncesi üzerine mutabakata varmışlardır. Bu görüşmeler süresinde HP Genel başkanı Necdet Calp birleşmeyi istemesi ama süreci uzatması üzerine, yapılan kurultayda yerine Aydın Güven Gürkan seçilmiştir. Bu durum SODEP ve HP birleşmesinin önündeki engeli kaldırmış ve iki parti yaklaşık bir yıllık sürenin sonunda 1985 yılında Sosyal Demokrat Halkçı Partisi (SHP) çatısı altında birleşmiştir (Polat, 2009, s. 52-55).

3. Türkiye’deki Genel Seçim Sonuçları Çerçevesinde Birleşme Partilerinin Durumu

1961 genel seçimlerine kadar gerçekleşen seçimlerde birleşme parti örneğine rastlanmamıştır. Türkiye’de ilk nispi temsil ve seçim çevresi barajlı D’hondt sisteminin uygulandığı 1961 seçimlerine katılım oranı %81 düzeyinde gerçekleşmiştir. Seçimlerde AP, CHP, CKMP ve YTP olmak üzere dört parti yarışmıştır (Kılıç, 1999, s. 71). Seçim sonuçları göre partilerin aldığı oy oranı, oy sayısı, temsil oranı ve milletvekili dağılımını içeren bilgilerin yer aldığı “Tablo 1” gösterilmiştir.

Tablo 1. 15 Ekim 1961 Genel Seçim Sonuçları

SEÇİM YILI	SEÇİM SİSTEMİ	PARTİLER	ALINAN OY	OY SAYISI	TEMSİL ORANI	MİLLET VEKİLİ SAYISI
1961	Barajlı D’Hondt Usulü	CHP	%36.7	3. 724. 752	38.44	173
		AP	%34,3	3. 527. 435	35.11	158
		CKMP	%14.0	1. 415. 390	12.0	54
		YTP	%13,7	391. 934	14.4	65
		BAĞIMSIZ	%0.8	81. 732	0	-

Kaynak: Şimşek, 2015, s. 2959

1961 yılında gerçekleşen seçim sonuçlarına göre, hiçbir parti tek başına iktidar olamamış ve Türk siyasal hayatı çeşitli koalisyon hükümetlerinin kurulmasına şahit olmuştur. Bu süre zarfında ilk koalisyon hükümeti, 20 Kasım 1961 tarihinde CHP-AP arasında eşit dağılımın içerisinde kurulmuş ve bu hükümet 2 Aralık 1961 tarihinde güvenoyu alarak görevine başlamıştır (Yalçın, 2013, s. 2024). Kurulan bu koalisyon hükümeti çeşitli anlaşmazlıklar

sonucu henüz 6'ncı ayındayken bozulmuştur. Hükümeti kurma görevi verilen İnönü'nün yaptığı görüşmeler sonucunda CHP, CKMP, YTP arasında kurulan ikinci koalisyon hükümeti yaklaşık bir buçuk yıl görev yapmıştır. İkinci koalisyon hükümeti, kısmı bir genel af konusundaki uzlaşma dışında birinci koalisyon hükümetinde görülen anlaşmazlıkların benzerine sahip olmuştur. 1963 yılında gerçekleşen yerel seçimlerde AP'nin zaferle çıkması koalisyon hükümetinin gücünün zayıflamasına, ortakların bakanlarını kabineden çekmesine ve İnönü'nün istifasına kadar uzanan süreçlere neden olmuştur (Bakırcı, 2019, s. 40-42). Üçüncü koalisyon hükümeti kurma görevi yine İnönü'ye verilirken İnönü bu kez bağımsızların katılımıyla hükümeti oluşturmuş ve bu hükümeti YTP tarafından desteklenen güvenoyu ile birlikte kurmuştur. Fakat bu koalisyon hükümeti de diğer hükümetler gibi çok uzun ömürlü olmamış ve 1965 yılında İnönü'nün istifasıyla son bulmuştur. Son bulan bu koalisyon hükümetinin ardından AP, CKMP, MP ve YTP arasında gerçekleşen geçici hükümet kurulmuştur (Savut, 2022b, s. 76-77).

27 Mayıs Darbesi'nin ardından sekteye uğrayan Türk siyasal yaşamı, 15 Ekim 1961 tarihinde gerçekleşen genel seçimle beraber kaldığı yerden devam etmeye başlamıştır. TBMM'nin yeniden açıldığı 25 Ekim 1961 tarihinden 10 Ekim 1965'te yapılan genel seçimlere kadar geçen dört yıllık süre zarfında tam dört koalisyon hükümeti kurulmuştur. 1961 yılında gerçekleşen seçimde, birleşme partisi örneği olarak yer alan ve ilk katıldığı seçimlerde %14 oy gibi ciddi bir oy oranına ulaşan Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP), bu dört koalisyon hükümeti dönemlerinin ikisinde yer almıştır. AP ve CHP arasında kurulan ilk koalisyon hükümetinin ömrü uzun olmamış ve İnönü'nün istifasıyla son bulmuştur (Atılğan, 2019, s. 563-566). CKMP'de yeni kurulacak koalisyon hükümetinde yer alma konusunda çıkan anlaşmazlıklar sonucu genel Başkan Osman Bölükbaşı ile bazı milletvekilleri ve senato üyeleri partiden istifa etmiştir. Yaşanan bu olumsuz durumlara rağmen CKMP yönetimi koalisyon hükümetinde girme kararı almıştır. Bu gelişmeler ışığında yeni hükümet kurma görevi verilen İnönü'nün yaptığı görüşmeler sonucunda, CHP, CKMP ve YTP arasında koalisyon hükümeti kurulmuştur (Savaş ve Zabun, 2023, s. 54-155). Bu koalisyon hükümetinde CKMP'den Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak Afyonkarahisar Milletvekili Hasan Dinçer, Adalet Bakanı olarak Ankara Milletvekili Abdülhak Kemal Yörük, Ticaret Bakanı olarak İstanbul Milletvekili Ahmet Oğuz, Turizm ve Tanıtma Bakanı olarak Elazığ Milletvekili Nurettin Ardıçoğlu, Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığı olarak ise C.S. Afyonkarahisar Üyesi Celal Tevfik Karasapan görev almıştır (Neziroğlu ve Yılmaz, 2015, s. 158-159). CKMP, koalisyon ortağı olduğu dönemde ilk olarak siyasi af konusunu mecliste gündeme taşımış ve af konusunda çeşitli görüşlerini farklı oturumlarda dile getirmiştir. Ortaklık döneminde Kıbrıs meselesi farklı zamanlarda sık sık mecliste gündeme getiren parti, mecliste diğer partilerden bu konuda aktif bir politikada bulunmalarını talep etmiştir. Kıbrıs meselesinde NATO'dan beklenen desteğin gelmemesi üzerine parti Türkiye-NATO ilişkilerinin yeniden gözden geçirilmesi önerisinde bulunmuştur. CKMP, iç politikalarda özellikle mahalli idari kuruluşlarının mevcut durumlarına değinmiş ve yeniden düzenlenmeleri gerektiği belirtmiştir. Ayrıca parti bu dönemde kolluk kuvvetlerinin çeşitli taleplerinin göz önünde tutulmasını talep etmiştir (Çeliker, 2021, s. 65-131). CKMP'nin bir diğer koalisyon ortağı olduğu "Ürgüplü Koalisyon Hükümeti" olarak adlandırılan koalisyon hükümeti, AP, CKMP, MP ve YTP arasında kurulmuştur. Bu hükümette CKMP adına Devlet Bakanı olarak Niğde Milletvekili Mehmet Altınsoy, Adalet Bakanı olarak Konya Milletvekili

İrfan Baran, Milli savunma Bakanı olarak Afyon Milletvekili Hasan Dinçer, Köy işleri Bakanı olarak Eskişehir Milletvekili Seyfi Öztürk yer almıştır (Sarı, 2006, s. 99-106). Ürgüplü Hükümeti görevde kaldığı 8 aylık gibi kısa sürede uzun soluklu projeler geliştirememiş ve kamuoyunun beklentilerini karşılayamamıştır. Bu kısa dönemde CKMP, hem iç hem de dış konularda milli duruşa sahip bir çizgide görüntü sergilemiştir. CKMP, 1961-1965 yılları arasında Türk siyasal hayatında milli duruş temelli bir anlayışla “merkez sağda” yer almış ve bir “fikir partisi” olmadığı gibi, bir “doktrin partisi” de olmamıştır. Parti, bu süre zarfında gerek kapitalist gerekse de komünist düzeni eleştirileriyle beraber köylüye, mahalli idarelere ve kolluk kuvvetleri önem veren bir anlayışa sahip olmuştur. Ayrıca parti laik bir anlayışa sahip olmakla birlikte dini temellere yakın bir anlayışa da sahip olmuştur (Çeliker, 2021, s. 12).

Yaşanan krizler ve koalisyon hükümetlerinin ardından 10 Ekim 1965 tarihinde gerçekleşecek seçimler öncesinde CKMP genel başkanlığından ayrılan Osman Bölükbaşı kurmuş olduğu MP’den Ankara milletvekili adayı olmuştur. MBK komitesi tarafından sürgün edilen Alpaslan Türkeş ise yurda dönerek CKMP Ankara milletvekili adayı olmuştur. DP ile AP üst düzey isimlerinin çocukları da bu dönemle farklı şehirlerden milletvekili adayı olmuştur. Ayrıca darbe öncesi MBK’de yer alan Muzaffer Karan TİP cephesinde milletvekili adayları arasında yer almıştır (Toktaş ve Görür, 2020, s. 333-336). Milli bakiye sisteminin uygulandığı 1965 seçimlerine AP, CHP, CKMP, MP, YTP, TİP ve Bağımsızlar katılmış ve seçim sonuçlarına göre partilerin aldığı oy sayısı, temsil oranı ile milletvekili dağılımı “Tablo 2”de gösterilmiştir.

Tablo 2. 10 Ekim 1965 Genel Seçim Sonuçları

SEÇİM YILI	SEÇİM SİSTEMİ	PARTİLER	ALINAN OY	OY SAYISI	TEMSİL ORANI	MİLLET VEKİLİ SAYISI
1965	Milli Bakiye Usulü	AP	%52,87	4.921.235	53,3	240
		CHP	%28,75	2.75.785	29,7	134
		MP	%6,26	582.704	6,88	31
		YTP	%3,72	346.514	4,22	19
		TİP	%2,97	276.101	3,11	14
		CKMP	%2,24	208.696	2,44	11
		BAĞIMSIZ	%3,19	296.528	0,22	1

Kaynak: Atılğan, 2019, s. 608

1965 seçimleri, ordunun sivil yönetim üzerindeki baskı ve tehdidinden uzak, çeşitli siyasi akımlarının boy gösterdiği, çok partili düzenin içerisinde ilk kez çoğunluk dahilinde gerçekleştiği bir seçim olarak değerlendirilmiştir. AP’nin ezici üstünlüğü ile sonuçlanan seçimde, bir önceki seçime göre CHP, CKMP ve YTP oylarında azalma görülürken, MP ve seçime ilk katılan TİP’in aldığı oy dikkatlerden kaçmamıştır (Öztekin, 2018, s. 440-442).

Birleşme partisi örneği olarak yer alan CKMP, bu seçimlerde %2,44 oy alarak 11 milletvekili kazanmış ve seçimlerde hayal kırıklığı yaratmıştır. 1965 genel seçimlerinde partinin beklentilerden uzak ve başarısız bir görüntü çizmesi ardında bazı nedenler yer almıştır. 1961 seçimlerinin ardından Osman Bölükbaşı’nın koalisyonunda yer almayacaklarının beyan eden

tutumu parti içi huzursuzluğu ve hizipleşmeyi beraberinde getirmiştir. Parti içi bu kargaşanın giderek tırmanması üzerine Osman Bölükbaşı ve beraberindeki 29 milletvekili istifa ederek takip eden süreçte MP'yi kurmuştur. Genel başkanının yerini dolduramayan ve mecliste vekil sayısı azalan partiye bir de eski başkanları tarafından kurulan MP cephesinden muhalif bir tutum sergilenmesi partinin güç kaybetmesindeki nedenlerinden biri olmuştur (Çaylak ve Kaymal, 2021, s. 60). 1963 yerel seçimlerinde 2,6 oy alarak güç kaybetmeye devam eden CKMP, bu seçimlerdeki başarısızlığını gerek parti içi gerekse de parti dışında yer alan kesimler tarafından İnönü ile kurulan koalisyon hükümetine bağlamıştır (Artvinli, 2004, s. 119). “Osman Bölükbaşı”nın istifası sonrası yeni lider arayışını bırakmayan parti yönetimi ve üyeleri arasında sürgün hayatından Türkiye'ye dönen ve siyasete girme hazırlığı olan Alparslan Türkeş ismi ön plana çıkmıştır. CKMP'nin 22-23 Şubat 1964 tarihli kongresinde kendisine yakın olan 60 arkadaşının partiye girmesini sağlayan Türkeş'i parti yöneticilerden bazı isimler CKMP'ye katılmaya davet etmiştir. Bu davetten yaklaşık bir yıl süre sonra Türkeş, eski MBK üyeleri arasında bulunan Muzaffer Özdağ, Rifat Baykal, Ahmet Er ve Dünder Taşerin isimli arkadaşları ile birlikte partiye katılmıştır (Çiçek, 2014, s. 90-96). Türkeş ve arkadaşlarının partiye girmesiyle beraber kısa süre içerisinde partide huzursuzluk ve iç çekişmeler kendini göstermeye başlamıştır. CKMP genel başkanı Ahmet Oğuz partiye yeni katılanların tutumu ile partideki iç çekişmesini gerekçe göstererek partisinden istifa etmiştir. Yaşanan bu gelişmeler üzerine parti kongre kararı almış ve 31 Temmuz 1965 tarihinde gerçekleşen kongrede Alparslan Türkeş yeni başkan seçilmiştir (Artvinli, 2004, s. 133). Kongre öncesi ve kongre sonrası tansiyonun hiç düşmediği partide, yaşanan bu süreçler beraberinde istifaları getirmiştir. Milli Savunma Bakanı Hasan Dinçer, Köy İşleri Bakanı Seyfi Öztürk, Eski Genel Başkan Ahmet Oğuz, Afyon Milletvekili ve eski Savunma Bakanı Hasan Dinçer, Milletvekili ve eski Köy İşleri Bakanı Seyfi Öztürk, Çankırı Milletvekili ve Millet Meclisi Başkan Vekili Nurettin Ok, Afyon Milletvekili Veli Başaran CKMP'den istifa etmişlerdir. Bu istifaların ardından partinin milletvekili sayısı 12'ye, Senatör sayısı ise 3'e düşmüştür. Yaşanan bu süreçler CKMP'nin Meclis'teki sayısal ve siyasal gücünü zayıflatmakla birlikte, partinin güç kaybetmesini devam ettirmiştir (Özdemir, 2007, s. 94).

1965 seçimlerinin ardından AP iktidarındaki Türk siyasal hayatı, 1969 seçimlerine kadar birçok süreç geçirmiştir. CKMP genel başkanlığına gelen Alpaslan Türkeş'le beraber parti ideolojik olarak Türk milliyetçisi çizgisine dönüşmüş ve parti ismi kongre de MHP olarak değişmiştir (Önder, 2019, s. 527-529).

12 Ekim 1969 tarihinde gerçekleşen genel seçimde birleşme partisi örneğine rastlanmamıştır. 14 Ekim 1973 tarihinde yapılan seçimden önce Türk siyasal hayatında bazı gelişmeler yaşanmıştır. Bu dönemde işçi ve öğrenci eylemlerinin yarattığı kaos ortamı benzer ortam AP'nin içinde de belirlemeye başlamış ve ilk kıvılcımı bütçe oylaması esnasında kendini belli etmiştir. Bütçe oylamasında ret oyu kullanan ve bütçenin reddedilmesine neden olan 41 AP'li vekil hem Demirel'in istifasını getirmiş hem de Demokratik Parti'yi kurmuştur (Fedayi, 2019, s. 144-145). CHP giderek yükselen “Ortanın Solu” düşüncesi ve Bülent Ecevit'in başkan seçilmesiyle birlikte, partiden ayrılan Kemal Satır ve beraberindekilerin kurduğu Cumhuriyetçi Parti ile Milli Güven Partisi birleşerek Cumhuriyetçi Güven Partisi'ni kurmuştur (Şendal, 2020, s. 292). Ayrıca siyasi yelpazede yaşanan bir diğer önemli gelişme, 28 Ocak 1970 tarihinde Necmettin Erbakan tarafından kurulan Milli Nizam Partisi (MNP)'nin 20 Mayıs 1971

kapatılmasından kısa bir süre sonra 1972 yılında Milli Selamet Partisi (MSP)’nin kurulması yer almıştır (Çeliker, 2009, s.41-42). Son gelişme ise “12 Mart 1971” muhtırasına tek karşı çıkan parti konumunda yer alan TİP’in Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılması olmuştur (Keskin, 2020, s. 5). Türk siyasi hayatında meydana gelen bu gelişmelerin ardından 14 Ekim 1973’te gerçekleşen seçimlere AP, CGP, CHP, DP, MHP, MSP, MP, TBP ve Bağımsızlar katılmıştır. Seçim sonuçlarına göre partilerin aldığı oy sayısı, temsil oranı ile milletvekili dağılımı “Tablo 3”de gösterilmiştir.

Tablo 3. 14 Ekim 1973 Genel Seçim Sonuçları

SEÇİM YILI	SEÇİM SİSTEMİ	PARTİLER	ALINAN OY	OY SAYISI	TEMSİL ORANI	MİLLET VEKİLİ SAYISI
1973	Barajsız D’Hondt	CHP	33,30	3.570.583	44,11	185
		AP	39,82	3.197.897	33,11	149
		MSP	11,80	1.265.771	10,66	48
		DP	11,89	1.275.502	10,00	45
		CGP	5,26	564.343	2,88	13
		MHP	3,38	564.343	0,66	3
		TBP	1,14	121.759	0,22	1
		MP	0,58	62.377	-	-
		BAĞIMSIZ	2,83	303.218	1,33	6

Kaynak: Ozan, 2019, s. 698

1973 seçimlerinde birleşme partisi olarak yer alan Cumhuriyetçi Güven Partisi, oyların yaklaşık %5,3 almış ve 13 Milletvekili çıkarmıştır. 1977 genel seçimlerine kadar gerçekleşen koalisyon hükümetleri arasında, Sadi Irmak Hükümetinde; CGP’deki milletvekillerinden Salih Yıldız Devlet Bakanı, İlhami Sancar Milli Savunma Bakanı, Vefa Tanır Bayındırlık Bakanı, Kemal Demir Sağlık Bakanı olarak görev yapmıştır. Milliyetçi Cephe (MC) koalisyon hükümetinde ise CGP Genel Başkanı Turhan Feyzioğlu Başbakan Yardımcısı, Ferit Melen Milli Savunma Bakanı, Kemal Demir Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı, Orhan Öztrak Gümrük ve Tekel Bakanı olarak yer almıştır (Bozkır, 2007, s. 304). 1973 seçimlerinde CGP, gerek “Sadi Irmak” Hükümetinde yer aldığı dört bakanlık ile gerekse de “Milliyetçi Cephe” Hükümetinde yer aldığı altı bakanlık ile adından söz ettirmiş olsa da birleşmeden önceki oy oranının gerisinde kalarak hayal kırıklığı yaratmıştır. MGP başarısında YTP ve MP birleşmenin etkisinin büyük olduğu düşünülmüştür. Oysa CGP’de çok daha büyük bir birleşme olmasına rağmen partinin aldığı oy ve milletvekili sayısı azalmıştır. Seçimlerin ardından oy dağılımına bakıldığında, daha önceki yüksek oy alınan birçok ilde oyların azaldığı görülmüştür. Bu başarısızlığın en büyük nedenlerinden biri olarak daha önce bu illerde aday gösterilen parti kadrosundaki kişilerin bölge halkı tarafından sevilen, saygı gören ve o yörenin ileri gelenlerinden oluşmasına rağmen, parti birleşmesinin ardından partiye yeni katılan isimlerin bu bölgede aday gösterilmesi olmuştur. Bu durum CGP’nin aday gösterme sürecindeki hazırlığının hem yetersiz hem de özgür bir biçimde olmadığını katını olmuş ve partinin oyu azalmıştır (Kaya, 2023, s. 44-53).

5 Haziran 1977’de gerçekleşen seçimlere, AP, CGP, CHP, DP, MHP, MSP, MP, TBP, TİP ve Bağımsızlar katılmıştır. Seçim sonuçlarına göre partilerin aldığı oy sayısı, temsil oranı ile milletvekili dağılımı “Tablo 4” gösterilmiştir.

Tablo 4. 5 Haziran 1977 Genel Seçim Sonuçları

SEÇİM YILI	SEÇİM SİSTEMİ	PARTİLER	ALINAN OY	OY SAYISI	TEMSİL ORANI	MİLLET VEKİLİ SAYISI
1977	Barajsız D’Hond’t	CHP	41,4	6.136.171	47.33	213
		AP	36,9	5.468.202	42	189
		MSP	8,6	1.269.918	5.33	24
1977	Barajsız D’Hondt	MHP	6,4	951.544	3.56	16
		CGP	1,9	277.484	0.67	3
		DP	1,8	274.484	0,22	1
		TBP	0,39	58.540	-	-
		TİP	0,14	20.656	-	-
		BAĞIMSIZ	2,5	370.035	0.89	4

Kaynak: Savut, 2022a, s. 117

1977 seçimlerinde birleşme partisi olarak yer alan CGP, oyların yaklaşık % 0,67’sini almış ve 3 milletvekili çıkarmıştır. CGP, 1983 seçimlerine kadar gerçekleşen koalisyon hükümetlerinden I. ve II. MC hükümetinde yer almamıştır. Parti, II. MC hükümetinin gensoru ile düşürülmesinin ardından Korutürk tarafından hükümet kurma görevini tekrar üstlenen Ecevit’in yaptığı görüşmeler sonucunda oluşturduğu hükümette yer almıştır. Bu hükümette CGP’nin genel başkanı Turhan Feyzioğlu Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olarak, Van Milletvekili Salih Yıldız ise Devlet Bakanı olarak görev almıştır (Gülbay, 2017, s. 228-230).

1977 genel seçimleri CGP için gerek aldığı oy oranı noktasında gerekse de çıkardığı milletvekili sayısını noktasında oldukça başarısız geçen bir seçim olarak tarih sahnesinde yer almıştır. Bu başarısızlığın nedenleri arasında, CGP parti içerisindeki sorunların kimi partililer tarafından seçimlere katılmaması görüşüne kadar uzanması rağmen, çözüme yönelik adımların atılmaması ve seçimlere bu anlayışla girilmesi ilk sırada yer almıştır. 1975 tarihinde “Cumhuriyet Senatosu Üyeleri 1/3 Yenileme ve Milletvekili Ara Seçimleri” döneminde AP destekleyen parti, bu durumun bağımsız parti kimliklerine zarar verdiği düşünerek 1977 genel seçimlerine tek başına bağımsız bir parti kimliğiyle girmiş ve ne sağda ne solda yer alamayacaklarını belirten bildiri yayınlamıştır. Partinin bu eylemi seçimlerdeki başarısızlığının bir diğer nedeni olarak gösterilmiştir. Bu durum sadece sol kesimde farklı parti arayışında olanlara kapıyı kapatmamış aynı zamanda sağ kesime karşı güçlü bir sol birleşimi hayali kuranlara da kapıyı kapatmıştır. Ayrıca bu tutum, sağ kanatta yenilik arayan kesime de kapıların kapanmasına neden olmuş ve yaşanan bu süreçler seçim sonuçlarına yansımıştır (Bozkır, 2007, s. 297-305).

6 Kasım 1983 yılında gerçekleşen genel seçimlerinde birleşme parti örneğine rastlanmamıştır. 1987 seçimlerinden önce Türk siyasi yaşamında bazı gelişmeler yaşanmıştır. Ecevit’in darbe

sonrası siyaset arenasından uzaklaşması sol kesimde yeni arayışlara neden olmuştur. 1983 yılında kurulan SODEP’in 1984 yerel seçimlerinde gösterdiği başarı sol kesimde geniş yankı uyandırmıştır. Sol siyasetinin daha güçlü ve etkili olabilmesi adına HP ve SODEP birleşerek Sosyal Demokrat Halkçı Parti’sini kurmuştur (Karakoç, 2022, s. 42-43). Siyasi yasağı bulunan Ecevit’in eşi Rahşan Ecevit tarafından Demokratik Sol Parti (DSP)’nin kurulması bu dönemin önemli gelişmeleri arasında yer almıştır (Yılmaz ve Konuralp, 2022, s. 132). 12 Eylül askeri darbesinin ardından siyasi partilerin kapatılmasıyla etkilenen siyasal yaşam bir de 1982 Anayasası’na eklenen geçici maddeyle politikacılara gelen siyasi yasakla etkilenmiştir. DYP’de Demirel, DSP’de Ecevit, MÇP’de Türkeş, RP’de Erbakan siyasal yasaklardan etkilenen parti liderleri arasında yer almıştır. Siyasi yasakların kalkması için yapılacak referandumda siyasi yasaklı lideri bulunan partilerin dışında siyasi yasaklı lideri bulunmayan SHP’de yasakların kalması için “Evet” kampanyasına destek vermiştir. ANAP ve Başbakan Özal ise bu süreçte “Hayır” kampanyasında yer almıştır. 6 Eylül 1987 tarihinde yapılan referandumdan ‘Evet’ oyu çıkmış ve siyasi yasakları bulunan liderler tekrar siyasi yaşamına dönmüştür (Çelebi, 2021, s. 307-317).

29 Kasım 1987 gerçekleşen seçimlere ANAP, DSP, DYP, IDP, MÇP, RP, SHP ve BAĞIMSIZLAR katılmıştır. Seçim sonuçlarına göre partilerin aldığı oy sayısı, temsil oranı ile milletvekili dağılımı “Tablo 5”de gösterilmiştir.

Tablo 5: 29 Kasım 1987 Genel Seçim Sonuçları

SEÇİM YILI	SEÇİM SİSTEMİ	PARTİLER	ALINAN OY	OY SAYISI	TEMSİL ORANI	MİLLET VEKİLİ SAYISI
1987	Ülke ve Çevre Barajlı D’Hondt+ Kontenjan Sistemi	ANAP	36.3	8.704.335	64.89	292
		SHP	24.8	5.931.000	22	99
		DYP	19.1	4.587.062	13.11	59
		DSP	8.5	2.044.576	-	-
		RP	7.2	1.717.425	-	-
		MÇP	2.9	701.538	-	-
		IDP	0,8	196.272	-	-
BAĞIMSIZ	0,4	89.421	-	-		

Kaynak: Saraçoğlu, 2019, s. 801

1987 genel seçim sonuçlarına göre, bir önceki seçime kıyasla oyu yaklaşık %9 düşen ANAP’ın büyük partiler lehine olan seçim sistemi sayesinde milletvekili sayısını artırıp tek başına iktidar olmuştur. Özal’ın kurduğu yeni kabine, TBMM’de 443 vekilin katıldığı oylamada 290 kabul oyu ile birlikte güvenoyu almıştır (Savut, 2022a, s. 143-148).

29 Kasım 1987 tarihinde gerçekleşen seçimlerde birleşme partisi örneği olarak yer alan SHP, seçim sonuçlarına göre yaklaşık %25 oy almış ve meclise 99 vekil sokma başarısını göstermiştir. SHP ismiyle ilk katıldığı seçimlerde, ana muhalefet partisi konumunu yükselen partinin başarı grafiği 1989 yerel seçimlerinde iktidar çıkmasıyla devam etmiş ve bu

seçimlerde Ankara, İstanbul ve İzmir gibi üç büyükşehir belediyesini kazanmıştır. Bu dönemde SHP'nin toplumsal sorunlara, yoksul ve işçi kesimine yönelik çeşitli politikaları hayata geçirmesinin yanında sol kesimini birleştirici bir tabandaki tutumu ve siyasi parti liderlerinin yasaklarının kaldırıldığı referandumda 'Evet' çalışmalarına katılması başarısının mimarları arasında yer almıştır (Karakoç, 2022, s. 59-60).

1991 seçimlerinden önce siyasetin gündeminde bazı gelişmeler yaşanmıştır. Birleşme partisi örneği olarak yer alan SHP'nin, 1987 genel seçimlerinde ana muhalefet parti konumuna yükselme başarısı göstermesinin ardında izlediği bazı politika ve ilkeler yer almıştır. Bunlar arasında batıdaki sosyal demokrasi görüşlerini savunan, CHP'nin düşünsel anlamda mirasına sahip çıkan ve toplumun geneline hitap edecek politikalara önem veren anlayışlar ilk sıralarda yer almıştır (Canyaş, 2015, s. 19-20). Ayrıca seçim öncesi dönemde çeşitli slogan ve propagandalarla birlikte halkı bilinçlendirme çalışmalarının içerisinde yer almışlardır. Bu kapsamda Özal'ın vaatlerini gerçekleştirmediğini belli etmek için "Masalcı Özal" yakıştırmasında bulunan parti, ev kadınlarının sosyal sigorta kapsamına alınacağı ve kadın sorunları bakanlığı kurulacağı gibi siyaset dünyasının pek alışık olmadığı vaatleri dile getirmiştir. "Beş yıl daha limon gibi sıkılmaya gücünüz var mı?" seçim afişi ise kamuoyunda çok ses getirmiştir (Altay, 2022:177). SHP, bu dönemde Türkiye'nin mevcut gelir dağılımındaki eşitsizliğine yönelik çeşitli çözüm önerileri sunan parti programlarının yanında işsizlik, sağlık ve eğitim alanındaki gibi birçok sorunu düzeltmeyi amaçladıklarını belirtmiştir (Avcı, 1994, s. 58-60). 1987 genel seçimlerindeki başarıların ardından halkın kendilerini iktidar olarak görmek istediklerini düşünen parti, 1989 yerel seçimlerini iktidara giden yol olarak değerlendirmiştir. Seçim çalışmalarına yönelik İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana olmak üzere dört büyük kente özel bir önem veren parti, bu kentlere özel bastırıldığı afişlerde sosyal devleti kurmaya belediyelerimizden başlayalım sloganına yer vermiştir. Seçim propaganda yöntemlerinin arasında bir milyon şoförün adresine İnönü'nün imzasını taşıyan mektuplar yollayan parti hem şoförlerden oy istemiş hem de şoförlere değer verildiğini göstermeye çalışmıştır. Ayrıca Çankaya'da tüm seçmenler alfabetik sıraya göre telefonla teker teker aranmış ve destekleri istenmiştir (Polat, 2009, s. 111-112). 25-26 Haziran 1988 tarihindeki SHP 2.Olağanüstü kurultayında konuşma yapan İnönü, "Doğu ve Güneydoğu illerimizin bazılarında vatandaşlarımızın yıllardır çektiği huzursuzluk, gerçekçi ve demokratik yaklaşımla giderilmelidir" mesajını vermiştir. Bu bölgelere düzenlenen ziyaretlerde "baskı, demokrasi, işkence ve Kürt" gibi seçim propagandasına yönelik söylemler tercih edilmiştir (Ümüt, 2020, s. 47-48).

26 Mart 1989 tarihinde gerçekleşen yerel seçimlerde % 28,69 oy alan SHP, birinci parti olarak çıkmayı başarmış ve DYP aldığı % 25,13 oyla ikinci olmuştur. Genel seçimlerde birinci parti olarak çıkan ANAP ise bu seçimlerde %21,80 oy olarak üçüncü parti olmuştur. SHP, bu seçimde aldığı oydan ziyade kazandığı belediyelerle başarısını ön plana çıkarmıştır. Yedi büyükşehir belediyesi arasında Konya hariç İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Gaziantep ve Kayseri Belediye Başkanlıklarını kazanan partinin bu kentlerdeki oy ortalaması % 38'in üzerine çıkmıştır (Kömürcü, 2008, s. 235). Kazanılan 6 büyükşehir belediyesinin dışında 39 il, 283 ilçe, 327 kasaba belediye başkanlığını kazanan parti, belediye meclisinde %33.2 oy alırken il genel meclisinde %28. 7 oy alma başarısı göstermiştir (Polat, 2009, s. 113). Bu sonuçlara göre 1989

yerel seçimleri sonrasında Türkiye’deki kent nüfusunun yaklaşık %65’inin yönetimini SHP kazanmıştır (Kömürcü, 2008, s. 235).

20 Ekim 1991 tarihinde gerçekleşen seçimlere ANAP, DSP, DYP, RP, SHP, SP ve BAĞIMSIZLAR katılmıştır. Seçim sonuçlarına göre partilerin aldığı oy sayısı, temsil oranı ile milletvekili dağılımı “Tablo 6”da gösterilmiştir.

Tablo 6: 20 Ekim 1991 Genel Seçim Sonuçları

SEÇİM YILI	SEÇİM SİSTEMİ	PARTİLER	ALINAN OY	OY SAYISI	TEMSİL ORANI	MİLLET VEKİLİ SAYISI
1991	Ülke ve Çevre Barajlı D’Hondt+Kontenjan Sistemi	DYP	27	6.600.726	39.55	178
		ANAP	24	5.862.623	25.55	115
		SHP	20.8	5.066.571	19.55	88
		RP	16.9	4.121.355	13.77	62
		DSP	10.8	2.624.301	1.55	7
		SP	0.4	108.369	-	-
		BAĞIMSIZ	0.1	32.721	-	-

Kaynak: Saraçoğlu, 2019, s. 811

Genel seçim sonuçlarına göre, tek başına iktidar olabilecek milletvekili yeterliliğine sahip parti bulunmadığından Türk siyasal yaşamında yeniden koalisyon dönemi başlamıştır. Seçimlerde en yüksek milletvekilliğine sahip Demirel’in başkanlığındaki DYP ile İnönü’nün başkanlığındaki SHP arasında gerçekleşen görüşmeler sonucunda DYP ve SHP arasında koalisyon hükümeti kurulmuştur (Oğuz, 2011, s. 56-57). DYP-SHP koalisyon hükümetin TBMM 444 milletvekilinin katılımıyla gerçekleşen güvenoyu oylamasında, 280 evet oyuyla birlikte güvenoyu almıştır. ANAP, DSP ve RP’in ret oyu verdiği oylamada, MÇP’de Türkeş ve arkadaşlarının evet oyu kullanması parti içerisinde görüş ayrılıklarına ve krize neden olmuştur (Umur, 2016, s. 63-64).

20 Ekim 1991 tarihinde gerçekleşen seçimlerde, birleşme partisi örneği olarak yer alan SHP, seçim sonuçlarına göre yaklaşık %21 oy almış ve 88 milletvekili kazanmıştır. SHP ismiyle ilk katıldığı seçim olan 1987 yılındaki başarısının üstüne 1989 yılında yerel seçimlerde iktidar çıkan partinin 1991 seçimlerinde tek başına iktidar olması beklenirken, DYP ve ANAP’ın ardından seçimlerde 3. parti konumunda yer alması hayal kırıklığı yaşatmıştır. SHP’nin bu seçimdeki başarısızlığının ardında bazı nedenler yer almıştır. 1989 yerel seçimlerinde Halkın Emek Partisi (HEP) ile yapılan iş birliğinin 1991 genel seçimlerinde de devam etmesi gerek parti içi gerekse de parti dışında yer alan ulusalcı kesimi rahatsız etmiş ve bu durum da sonuçlara yansımıştır. Ayrıca DSP’nin seçimlerde SHP çatısı altında oyların bölünmediği güçlü tek sol parti düzeni içerisinde yer almasına sağlayacak iş birliği için ikna edilme sürecinde gerekli özverinin gösterilememesi, seçimlerden beklenen başarının gelmeme nedenlerinden bir diğeri olmuştur.

1995 seçimlerinden önce siyasal yaşamda birtakım gelişmeler yaşanmıştır. 1992 yılında eski partilerin feshine yönelik kanun kaldırılmış ve kapatılan partilerin aynı ad, rumuz, simge vb.

ile yeniden kurulabilmesine fırsat sağlamıştır. Bu kapsamda, AP, CHP, DP, MHP yeniden kurulmuştur. Bu partilerden AP DYP'ye MHP ise MÇP'ye katılmış daha sonrasında MÇP ismini MHP olarak değiştirmiştir (Savut, 2022a, s.163). CHP'nin siyasete tekrar girmesi solda birleşme seslerini yükseltmiştir. Bu durum üzerine CHP'nin mirasçısı olma konumunda bulunan SHP'nin CHP'ye katılması beklentisi kamuoyunda gündemine gelmeye başlamıştır. Fakat CHP lideri bu olayı reddetmiş, İnönü ise CHP'nin SHP'ye katılması gerektiğini belirtmiştir. Solda beklenen adımlar henüz istenen düzeyde gerçekleşmese de ilk kıvılcım CHP'nin genel başkanını belirlediği kurultayda yanmıştır. CHP'de Baykal'ın genel başkan seçilmesinin ardından birçok SHP'li partisinden istifa ederek CHP'ye katılmıştır. İstifa edenlerin içerisinde parti yöneticileri, belediye başkanları ve milletvekilleri yer almıştır. Mecliste 88 milletvekilinin bir kısmını HEP'lilerin ayrılmasıyla kaybeden SHP, CHP'ye geçen vekillerden sonra meclisteki milletvekili sayısını 52'ye düşürmüştür. SHP'yi saran bu sıkıntının yanına bir de hükümet ortağı olarak verilen sözlerin tutulmamasının partinin toplum nezdindeki imajını zedelemesi eklenince parti bu kriz ortamından çıkış yolları aramıştır (Kömürçü, 2008, s. 388-390). Bu gelişmelerin ardından 1993 yılında SHP genel başkanlığından kendi isteği ile ayrılan İnönü'nün yerine kurultayda "Murat Karayalçın" seçilmiştir. Karayalçın genel başkan seçildikten sonra solda birleşme görüşmeleri tekrar hız kazanmış ama partiler arasında yapılan görüşmelerden sonuç alınamamıştır. 1994 yerel seçimleriyle beraber birleşme görüşmelerine ara verilmiştir. Son yerel seçimlerinden galip ayrılan SHP ile solun yeni umudu olan CHP'nin ayrı ayrı aday çıkardığı İstanbul ve Ankara'da sonuç, RP'ye yaramıştır. Yerel seçimler sol kesim için hezimet olmuştur (Polat, 2009, s. 196-199). Yaşanan bu durumun ardından kan kaybeden solun tekrar canlanması için SHP ve CHP arasına birleşme görüşmeleri için ilk somut adım atılmıştır. SHP Parti Meclisi, CHP ile birleşme müzakerelerini yürütmek için 5 kişilik bir komisyon oluşturmuştur. Oluşturulan komisyon, birleşme ile ilgili bütün konularda imza atma yetkisiyle donatılmıştır. CHP'li görevlilerle gerçekleştirilen görüşmelerin ardından SHP'liler ve CHP'liler tarafından "Bütünleşme Ortak Kurulu" oluşturulmuş ve bu kurulun hazırladığı birleşme protokolü iki parti lideri tarafından imzalanmıştır. Birleşme Kurultayı'nın 28 Ocak 1995'te yapılması kararlaştırılmıştır (Kömürçü, 2008, s.396). Fakat iki parti arasında genel başkan ismi üzerine uzlaşa sağlanamayınca bu tarihte birleşme sağlanamamıştır. İki parti arasında yapılan görüşme sonucunda genel başkan ismi konusunda uzlaşa varılmış ve Hikmet Çetin her iki partinin ortak ismi olmuştur. Uzun ve gergin geçen SHP ve CHP arasında bütünleşme süreci, 18 Şubat 1995 tarihinde tamamlanmıştır. 1638 geçerli oyun kullanıldığı kurultayda CHP'de birleşmeye 1003 oy, SHP'de birleşmeye 635 oy kullanılmıştır. Hikmet Çetin sosyal demokratların yeni lideri olmuştur. SHP kendini feshederek CHP'ye katılmış ve hukuki varlığı sona ermiştir (Ümüt, 2020, s.76-77).

SONUÇ

Siyasal yaşamda zamanla değişen koşullara ve yeni gereksinimlere uyum sağlayamayan partiler kapanmaya yoluna giderken; bu süreçlere ayak uydurabilmek ve çözüm yolları bulabilmek için kimi partilerin farklı partiler ile beraber yeni bir oluşum içerisinde tek çatı altında birleşmeyi tercih ettikleri gözlenmiştir. Bu birleşmeler, sadece seçim dönemlerini kapsayan partilerin sembollerinde, tüzüklerinde ve yönetmeliklerinde herhangi bir değişiklik barındırmayan seçim ittifakları gibi olmaktan ziyade; iki veya daha fazla bağımsız partinin

ortak amaç ve hedefler doğrultusunda bir araya gelip yeni bir parti çatısı altında faaliyet ve programlarını yürütmesiyle oluşan birleşmeleri kapsamaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren 1961 yılında gerçekleşen Genel Seçimlerine kadar olan seçimlerde birleşme partisi örneğine rastlanmamıştır. Türkiye Köylü Partisi ile Cumhuriyetçi Millet Partisi birleşerek kurduğu Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP)'nin katıldığı 1961 seçimleri, birleşme partisini temsil eden ilk seçim olmuştur. Parti bu seçimlerde %14 oy gibi ciddi bir oy oranına ulaşmış ve 1962 yılında CHP, CKMP ve YTP arasında gerçekleşen koalisyon hükümetinde yer almıştır. Bu koalisyon hükümeti döneminde önemli bakanlık görevlerini yürüten parti, ortaklık boyunca gerek iç politikalarda gerekse de dış politikalarda aktif bir eğilim göstermiştir. CKMP bir diğer koalisyon ortağı olduğu Ürgüplü Koalisyon Hükümeti olarak adlandırılan AP, CKMP, MP ve YTP arasında kurulan hükümette de önemli bakanlık görevlerinde bulunmuştur. CKMP yer aldığı bu ortaklık döneminde hem iç hem de dış konularda milli duruşa sahip bir çizgide görüntü sergilemiştir.

1965 seçimlerinde birleşme partisi örneği olarak yer alan CKMP, seçimlerde başarısız bir grafik çizmiştir. Partinin bu seçimlerdeki başarısızlığının ardında, genel başkanı olan Osman Bölükbaşı'nın istifasının ardındaki süreçlerin yönetilememesi yer almakla birlikte, koalisyon hükümeti dönemlerinde bakanlık gibi önemli görevinde yer alan kişilerin parti çatısı altında tutulamayıp diğer partilere katılması da yer almıştır.

1973 seçimlerinde, Cumhuriyetçi Parti (CP) ile Milli Güven Partisi (MGP)'nin birleşmesi sonucu kurulan Cumhuriyetçi Güven Parti(CGP)'si birleşme partisi örneği olarak yer almıştır. Seçimlerde %5,3 oy alan parti, 13 milletvekili kazanarak beklentilerden uzak bir görüntü sergilemiştir. Bu başarısızlığın ana nedeni olarak bazı seçim bölgelerinde aday gösterme sürecinde uygulan yanlış stratejiler yer almıştır. CGP, her ne kadar seçimlerde hayal kırıklığı yaratsa da hem Sadi İrmak Hükümetinde görev aldığı dört bakanlık ile hem de Milliyetçi Cephe Hükümetinde görev aldığı altı bakanlık ile adından söz ettirmiştir.

1977 seçimlerinde birleşme partisi örneği olarak yer alan CGP, seçimleri hüsrarla tamamlamıştır. Partinin büyük başarısızlığının ardında parti içi sorunların bir türlü çözüme kavuşturulamaması ilk sırada yer almıştır. Ayrıca seçimlerde gerek sol cenahın beklentilerine gerekse de sağ cenahın beklentilerine yönelmek yerine, tüm bu beklentilerden uzak tek başına bağımsız bir parti kimliğine bürünülmesi bu başarısızlığın etkenlerinden bir diğeri olmuştur.

Sosyal Demokrasi Partisi (SODEP) ile Halkçı Parti (HP)'nin birleşmesiyle kurulan Sosyal Demokrat Halkçı Partisi (SHP)'nin birleşme partisi olarak yer aldığı 1987 seçimlerinde parti %25 oy alarak 99 milletvekili kazanmış ve ana muhalefet partisi olma başarısı göstermiştir. Partinin bu başarısının ardında sosyal demokrasi modeline uygun olarak izledikleri bazı ilke ve politikalar yer almıştır. 1987 genel seçim başarısının yanına bir de 1989 yılındaki yerel seçimlerde iktidar olma başarısı ekleyen partinin bu yükselen grafiği şans eseri olmamıştır. Çünkü parti 1987 seçimlerindeki başarısının ardından gerek seçim çalışmalarına yönelik propaganda yöntemleri ile gerekse de ülkenin çeşitli sorunlarına yönelik çözüm önerileri sunan parti programları ile kendilerini iktidar olarak görmek isteyen halkın güvencesini kazanmış ve bu durum seçim sonuçlarına yansımıştır.

1991 seçimlerine birleşme partisi örneği olarak katılan SHP'nin, seçimlerinde iktidar olması beklenirken; seçim sonuçlarına göre parti %21 oy almış ve kazandığı 88 milletvekili ile ancak üçüncü parti olabilmıştır. Seçim sonuçları sadece SHP kanadında hayal kırıklığı yaşatmamış ülke genelinde geniş yankı uyandırmıştır. SHP'nin seçimlerdeki başarısızlığının arkasında yatan nedenlerden biri olarak HEP ile yapılan iş birliği gösterilmiştir. Ayrıca DSP'yi SHP'nin çatısı altında seçimlere girmesi için yapılan görüşmelerin yetersiz kalması bir diğer neden olarak gösterilmiştir.

1991 seçimlerinin ardından günümüze kadar olan seçimlerde birleşme partisi örneği olarak herhangi bir parti yer almamıştır.

Türk siyasal yaşamının ilk olarak CKMP'nin katıldığı 1961 genel seçimleriyle beraber tanıştığı birleşme partisi olgusu, 1991 yılındaki genel seçimlerine birleşme partisi olarak katılan SHP ile son bulmuş ve otuz yıllık süreçte gerçekleşen sekiz seçimlerin altısında birleşme partisi örneğini temsil eden partiler yer almıştır. Bu dönemler değerlendirildiğinde, SHP'nin 1987 genel seçimleri ve 1989 yerel seçimlerde elde ettiği başarılar birleşme partileri arasında en yüksek başarı oranına sahip olduğu dönem olmuştur. Diğer dönemlerde seçim sonuçlarına göre birleşme partilerinin durumu değerlendirildiğinde; bağımsızlar hariç en yüksek oyu alan parti sıralamasında genellikle dördüncü, beşinci ve altıncı sıradaki parti konumunda kendilerine yer bulabilmişlerdir. Bu dönemlerde birleşme partisi örneği olarak yer alan partiler sadece koalisyon hükümetlerinde görev alma başarısını gösterebilmişlerdir. Bu sonuçlar göstermektedir ki; Türk siyasal hayatı geçirdiği deneyimlerden ve yaşadığı süreçlerden dolayı birleşme partilerinden ziyade hizip partilerine yönelik güçlü bir tutum sergilemeyi tercih etmiş ve hizip partilerinin ardından tercihlerini halef partilerine yönelik kullanmıştır.

“Türkiye’de Birleşme Partilerinin Seçim Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme “Başlıklı Makalenin Araştırma ve Etik Beyanı Bilgileri

	Bu çalışma “Araştırma ve Yayın Etiği” değerlerine uygun olarak hazırlanmış ve intihal kontrol programında kontrol edilmiştir. Çalışmanın tüm sorumluluğu yazar(lar)a aittir.
Bilgilendirme	Türkiye’de Birleşme Partilerinin Seçim Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme adlı çalışma herhangi bir bildiri veya tezden türememiştir.
Yazar Çıkar Çatışması Beyanı	Türkiye’de Birleşme Partilerinin Seçim Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme başlıklı çalışmada Mahmut Umut Ferman AKBULUT adlı yazarın dolaylı ve dolaysız şekilde çıkar ilişkisi bulunmamaktadır.
Yazar Katkı Oranı Beyanı	Türkiye’de Birleşme Partilerinin Seçim Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme adlı çalışmada Mahmut Umut Ferman AKBULUT olarak, %100 tek başıma hazırladığımı beyan ederim.
Teşekkür	Türkiye’de Birleşme Partilerinin Seçim Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme adlı çalışma herhangi bir kurum ya da proje tarafından desteklenmemiştir.
Etik Kurul Onay Belgesi	Türkiye’de Birleşme Partilerinin Seçim Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme başlıklı çalışmada etik kurul iznine gerek bulunmamaktadır.
Ölçek İzni	Türkiye’de Birleşme Partilerinin Seçim Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme adlı çalışmada ölçek iznine gerek olabilecek herhangi bir durum bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Altay, A.A. (2022). Türk Solunun Umudu ve Hayal Kırıklığı: Sosyal Demokrat Halkçı Parti, Karataş, M. (Ed.), *Türk Demokrasi Tarihi (1980’den Günümüze) Liderler, Partiler, Seçimler* (169-194). İstanbul: Efeakademi Yayınları.
- Artvinli, F. (2004). *Türk Siyasal Hayatında Osman Bölükbaşı* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, İstanbul
- Atılğan, G. (2019). Sanayi Kapitalizminin Şafağında. Atılğan, vd. (Ed.), *Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Siyasal Hayat* (521-662). İstanbul: Yordam Yayınevi.

- Avcı, S. (1994). *Türkiye’de Sosyal Demokrat Partilerin Gelişimi ve Tabanı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyasal Bilgiler Ana Bilim Dalı, İstanbul
- Bakırcı, F. (2019). Parlamenter Sistem Siyasal İstikrarsızlıkların Nedeni midir? 1960-1971 Dönemi. *ViraVerita E-Dergi: Disiplinlerarası Karşılaşmalar*, (10), 30-108.
- Belenger, E. (2005). A Theory of Party Mergers, *Canadian Political Science Association Meeting*. London, Ontario, June 2-4, 2005, <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=6f984f5bb1bc1be55560e465830658aff7de1ddf>, Erişim Tarihi: 08.12.2023
- Bozkır, G. (1996). *Türk Siyasal Hayatında Güven Partisi- Milli Güven Partisi- Cumhuriyetçi Güven Partisi (1967-1980)* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir.
- Bozkır, G. (2007). Türk Siyasal Hayatında Cumhuriyetçi Güven Partisi. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, (6), 275-308.
- Bölük, Z. (2019). *Milliyetçi Çalışma Partisi’nin Türk Siyasetindeki Yeri ve Önemi (1985-1993)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Nevşehir.
- Canyaş, O. (2015). CHP’nin Sosyal Demokrasi Serüveni. *Alternatif Politika Dergisi*, 7(1), 6-31.
- Çakıcı, F.O., Bayraktar, Ö. (2020). Siyasi Parti Bölünmeleri ve 1946 Sonrasında Gelişen Parti Bölünmelerine İlişkin Siyasi Süreçlerin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. *Mavi Atlas Dergisi*, 8(2), 389-411.
- Çaylak, A., Kaymal, C. (2021). 27 Mayıs ile 12 Mart Arası Dönemde Muhalefetin Sembol İsmi: Osman Bölükbaşı. *İnsan ve İnsan Dergisi*, 8(29), 49-64.
- Çelebi, O. (2021). Siyasi Yasakların Sonu: 6 Eylül 1987 Referandumunda Erdal İnönü ve Bülent Ecevit’in Faaliyetleri, *History Studies*, 13(1), 301 – 322.
- Çelik, O. (2004). *1980 Sonrası CHP’de İdeoloji Değişimi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı Genel Sosyoloji ve Metodoloji Bölümü, İstanbul.
- Çeliker, D. (2009). *1961-1980 Arası Koalisyon Hükümetlerine Bir Örnek: 1974 CHP-MSP Koalisyonu*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Denizli.
- Çeliker, İ. (2021). *Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi’nin Meclis Çalışmalarındaki Rolü ve Etkinliği (1961-1965)* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Bitlis.
- Çiçek, M. (2014). *Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi ve Türk Siyasal Hayatındaki Yeri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölüm Dalı, İstanbul.

- Coffe, H. ve Torenvlied, R. (2008). Explanatory Factors for the Merger of Political Parties. <https://escholarship.org/content/qt1nd4n3j9/qt1nd4n3j9.pdf?t=lnqnkj&v=lg>
Erişim Tarihi: 08.12.2023.
- Demirkol, Ö. (2014). *Why Do Political Parties Split? Understanding Party Splits And Formation Of Splinter Parties In Turkey* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Bölümü, Ankara.
- Duran, H., Aksu, A. (2009). Türkiye’de Milletvekillerinin Parti Değişirmelerinin Tür ve Biçimleri Bağlamında Yeni Türkiye Partisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (24), 141-154.
- Fedayi, C. (2019). Adalet Partisinin Birinci Dönemi: 1961-1971. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 16(57), 123-150.
- Gülbay, A. (2017). *12 Mart’tan 12 Eylül’e Türkiye’de Seçimler ve Sonuçları* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Gündüz, M. (2007). *Demokrat Parti’ye Karşı Muhalefet ve Milli Muhalefet Cephesi (1956-1960) (C.H.P., HÜR. PARTİ, C.M.P.)*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Tarihi Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Karakoç, S. (2022). Türkiye ve Sosyal Demokrasi Üzerine Bir İnceleme: Sosyal Demokrasi Partisi (SODEP). *Akademik Açık Dergisi*, 2(1), 38-64.
- Karadeniz, Y. (2023). *Muhafazakar-Liberal Parti: Anavatan Partisine Doğu Teorileri, Tipolojiler ve Kurumsallaşma Bağlamında Bakış, Tüm Yönleriyle Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi: Akademik Çözümler*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Kaya, K. (2023). *Cumhuriyetçi Güven Partisi ve Atatürk Yorumu Üzerine Bir Değerlendirme (1967-1979)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Çanakkale.
- Keskin, Y. Z. (2020). Türkiye Siyaseti ve Devlet Örgütlenmesinde 12 Mart Muhtırasının Etkileri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(TBMM’nin 100. Yılı ve Millî İrade Özel Sayısı), 1-15.
- Kılıç, H. (1999). *Seçim Sistemleri, Partiler Üzerine Yansıması ve Yeni Sistem Arayışları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Kömürcü, D. (2008). *1980 Sonrası Türkiye’de Sosyal Demokrasi: Fırsatlar, Stratejiler ve Kriz (Sodep ve Shp Deneyimleri)* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Siyaset ve Sosyal Bilimler Dalı, İstanbul.

- Neziroğlu, İ., Yılmaz, T. (2015). *Türkiye Büyük Millet Meclisi Koalisyon Hükümetleri, Koalisyon Protokolleri, Hükümet Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri*. Ankara: TBMM Başkanlığı Yayınları, Cilt 1.
- Nwozor, A., Audu, J., Ake, M. B., Olanrewaju, J. S., & Ogundele, O. (2019). The party system and the politics of party merger and power contestation in Africa: insights from Nigeria. *Studia Politica: Romanian Political Science Review*, 19(2), 237-259
- Oğuz, V. (2011). *Türkiye’de Siyasal Partiler Çerçevesinde Politik Yozlaşma ve Etik Sorunu* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karamanođlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Karaman.
- Ozan, E. D. (2019). İki Darbe Arasında Kriz Salmanı, Atılgan, vd. (Ed.), *Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Siyasal Hayat* (657-747). İstanbul: Yordam Yayınevi.
- Önder, T. (2019). Türkiye’de Parti Sistemi: Tarihsel Bir Analiz. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(3), 511-534.
- Özdemir, Z. (2007). *1965-1969 Yılları Arasında Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Siyaset Ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı, Ankara.
- Özgişi, T. (2011). *Türk Parlamento Tarihinde Çift Meclis: Cumhuriyet Senatosu Örneği (1960-1980)* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Öztekin, A. (2018). *Siyaset Bilimine Giriş*. İstanbul: Siyasal Kitabevi.
- Polat, A. (2009). *1980 Sonrası Türkiye Solu: SHP Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi Tarih Ana Bilim Dalı Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Programı, İzmir.
- Umur, Ö. (2016). *Türk Siyasi Tarihinde Büyük Birlik Partisi (Siyasi Gelişimi-Fikri Kaynakları-Teşkilatlanma Yapısı, 1993-2009)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Ordu.
- Ümüt, G. (2020). *Türkiye’nin Siyasal Dönüşümünde SHP’nin Yeri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Altınbaş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Saka, L., Amusan, L. (2018). The Politics of Opposition Parties Merger and the Struggle for Power in Nigeria’s 2015 General Elections. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 16(31), 197-216.
- Saraçoğlu, C. (2019). Tank Paletiyle Neoliberalizm, Atılgan, vd. (Ed.), *Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Siyasal Hayat* (753-876). İstanbul: Yordam Yayınevi.
- Sarı, İ. (2006). *Başbuğ Alparslan Türkeş*. Antalya: Net Medya Yayıncılık.

- Savut, E. (2020). Geçmişten Bugüne Türkiye Siyasetinde Seçim İttifakları: Tercih Mi? Zorunluluk Mu? *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (39), 33-48.
- Savut, E. (2021). Türkiye Siyasetinde Yeni Partilerin Seçim Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(21), 173-202.
- Savut, E. (2022a). *Çok Partili Yaşamda, Türkiye'de Genel Seçim Dönemleri*. Ankara: Orion Kitabevi.
- Savut, E. (2022b). Seçim Şiddeti Kavramı ve Türkiye'nin Seçim Şiddeti Kimliği. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 162-176.
- Savaş, A.R., Zabun, A.H. (2023). Türk Milliyetçiliğinin Partileşme Süreci: Ckmp'den İyi Parti'ye Türkiye'de Milliyetçi Partiler. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (59), 146-165.
- Şendal T. (2020). Cumhuriyet Halk Partisinde Ortanın Solu ile Başlayan Siyasal Metamorfoza Karşı İç ve Dış Muhalefet. *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 6(2), 281-302.
- Şimşek, D. (2015). *Türk Siyasal Yaşamında İlk Koalisyon Hükûmeti: CHP-AP Koalisyonu (1961-1962)*. Ankara: Atatürk Yüksek Kurumu Yayınları.
- Şişik, H. (2019). *Türkiye Köylü Partisi (1952-1958)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi Tarih Ana Bilim Dalı Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Programı, Denizli.
- Toktaş, Ş., Görür, S. (2020). Türk Siyasal Hayatından Görünümler: 1965 Genel Seçimleri ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Dönemi (10/10/1965-11/10/1969). (331-350), *Yüzüncü Yılında TBMM*, Ankara.
- Yalçın, A.K (2013). Türk Siyasal Hayatında Yeni Türkiye Partisi (1961-1973), *Gaziantep University Journal Of Social Sciences*, 20(4) 2013-2041.
- Yılmaz, E., Konuralp, O. A. (2022). Post-Seküler Bir Önerme Olarak İnançlara Saygılı Laiklik, Dsp ve 28 Şubat, Yılmaz, O. A. (Ed.), *Çeyrek Asır Sonra 28 Şubat: Aktörler Üzerinden Bir Okuma* (125-164). Ankara: Nika Yayınevi.

An Evaluation on the Election Results of Unification Parties in Turkey

Mahmut Umut Ferman AKBULUT

Extended Abstract

In order to keep up with the requirements of the age and the changing political life, some of the parties prefer to close down, while other parties prefer to merge with different parties under a new roof in order to adapt to these situations and to produce solutions, or to establish a new party through factional people who excel within the party, or to come together under the roof of the successor party, which expresses that it can continue as the successor of the party that existed in political life in previous periods. This study intends to complete the existing deficiency in this field and to be a source of new studies since merger parties, which are handled under the new party conceptualization and constitute the subject of the study, have important effects on the shaping and development of political life, but have not been included in a large-scale research subject in the field of study. In this context, the study provides general information about merger parties, and then focuses on the examples of merger parties in Turkish political life, and finally, it aims to evaluate the situation of merger parties in election periods and to examine the factors affecting the failure of merger parties. In political life, parties that cannot adapt to changing conditions and new requirements over time tend to close down, while in order to keep up with these processes and find solutions, some parties prefer to merge under a single roof in a new formation with different parties. These mergers are not like electoral alliances, which only cover election periods and do not involve any changes in the symbols, statutes and regulations of the parties, but rather include mergers formed when two or more independent parties come together in line with common goals and objectives and carry out their activities and programs under the roof of a new party.

Turkish political life, which started with the legalization of the first official party after the declaration of the Second Constitutional Monarchy in the Ottoman Empire, went through a number of transformation filters as a result of modernization movements and revolutions that took place with the establishment of the Republic. Turkish political life, which was reshaped after the People's Party started its activities as the first legal party of the Republic of Turkey and the Terakkiperver Republican People's Party started its activities as the first opposition party, has experienced military coups, political bans, party closures, memorandums, coalition crises, military coups, political bans, party closures, memorandums, coalition crises and has experienced a painful political life far from

democracy in the following period, with single-party and multi-party periods. In these processes, parties have carried out many studies and programs for electoral work and have pursued a number of internal and external party policies in order to cope with the problems that have emerged over time and to produce solutions. The phenomenon of merger parties, which Turkish political life first met with the 1961 general elections in which CKMP participated, ended with SHP participating in the 1991 general elections as a merger party, and parties representing the example of merger parties took part in six of the eight elections held in a thirty-year period. When these periods are evaluated, SHP's success in the 1987 general elections and 1989 local elections was the period in which it had the highest success rate among the merger parties. In other periods, when the situation of the merger parties is evaluated according to the election results, except for the independents, the parties that received the highest number of votes generally ranked fourth, fifth and sixth in the ranking of the parties that received the highest number of votes, and they were only able to take part in coalition governments in these periods. These results show that Turkish political life, due to the experiences and processes it has gone through, has preferred to exhibit a strong attitude towards factional parties and has preferred successor parties after factional parties.

*Bu sayfa dizgi amacıyla boş bırakılmıştır.
This page intentionally left blank.*